

ו

האדר"ת וקריאתו לחידוש מצוות וידוי מעשר בזמן הזה

- א. מצוות ביעור וידוי מעשר בזמן הזה
- ב. האדר"ת והראי"ה קוק על מצוות ביעור וידוי מעשר
- ג. וידוי מעשר כיום – חובה או זכר למקדש?
- ד. הרבנות הראשית לישראל ומצוות וידוי וביעור מעשר
- ה. הסוברים שאין להתוודות בזמן הזה

א. מצוות ביעור וידוי מעשר בזמן הזה

את מצוות ביעור מעשר יש לקיים גם כיום, כשהמקדש חרב. הראשונים נחלקו בשאלה האם מצוות וידוי מעשרות נוהגת גם שלא בזמן הבית.¹ בשולחן ערוך פסק כשיטת הרמב"ם שיש להתוודות גם בזמן הזה.² אף על פי כן נראה שבמשך שנות הגלות לא קוימה מצווה זו כראוי, ועל כן עוד בהיות הרב אליהו דוד רבינוביץ', האדר"ת, בחו"ל, ביושבו על כסא הרבנות בפונוביז', כתב בשנת תרנ"ג קונטרס בשם "אחרית השנים", בו בירר ובאר את פרטי הלכות ביעור וידוי מעשר. מסקנתו הייתה שיש לקיים גם את מצוות הווידוי בזמן הזה:

ואילו הייתי כדאי, הוה אמינא דבזמן הזה ראוי להתוודות בבית המדרש ובבית הכנסת, שהוא מקדש מעט ושכינתו יתברך שורה שם, ובמגילה כט ע"א, ובברכות ח ע"א [כתוב] "אוהב ה' שערי ציון" (תהילים פז, ב) – כי אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד... ושפיר מקרי "לפני ה' אלוקיך" (דברים כו, יג). ומכל שכן מי שזוכה להתוודות לפני הכותל המערבי, שאמרו חז"ל כבר בירושלמי [שמות רבה ב, ב] מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, שחייב לילך שם ולהתוודות. ואולם לראב"ד לא מהני זה, כיון דסבירא ליה (בהל' בית הבחירה ו, טז) שקדושתו בטלה בזמן הזה.³

ובמקום נוסף, בו סיכם בקצרה את דיני וידוי וביעור מעשר, כתב:

ואם קיימום כהלכתם [=את מצוות ביעור המעשרות], יתקבצו כולם

1. הרמב"ם (הל' מעשר שני ונטע רבעי יא, ד) סובר שהמצווה נוהגת בין בזמן הבית ובין שלא בזמן הבית, ואילו הראב"ד סובר שנוהגת רק בזמן הבית. החינוך במצווה תרז כתב כמו הראב"ד.
2. שולחן ערוך יורה דעה סימן שלא, קמ.
3. קונטרס אחרית השנים, פרק ד הלכה ד, עמ' 26.

לבית המדרש או לבית הכנסת בעת תפילת המנחה או לאחר תפילת המנחה ויאמרו כולם ביחד או כל אחד ואחד בפני עצמו, או אחד יוציא את כולם, כמו שכתוב בתורה [ומצטט את הפסוקים, מדברים כו, יג-טו: "בערתי הקדש" עד "ארץ זבת חלב ודבש"]⁴.

מצוות וידוי היא מצווה אישית, וכל אחד רשאי להתוודות במקומו, אך נראה שהאדר"ת הצייע לקיים את המצווה ברוב עם בבתי כנסת או ליד הכותל המערבי כדי לעורר את הציבור לקיימה.

ב. האדר"ת והראי"ה קוק על מצוות ביעור וידוי מעשר

בשער קונטרס "אחרית השנים", כתב האדר"ת:

מוקטר ומוגש מנחה טהורה לשומרי משמרת התרומות והמעשרות שבארץ הקדש לקיימה בפסח הבעל"ט ולשמחה איה"ש [אם ירצה השם] בשנתנו זו תרנ"ג הרביעית לשמיטה כדעת הרמב"ם ז"ל וכמנהג ארץ הקדש. ה' עליהם יחיו דגן ויפרחו כגפן סלה.

את הקונטרס כתב האדר"ת בעילום שם. הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, כתב בהסכמתו לקונטרס שהמחבר הוא מגאוני הדור. לחוברת יש מכתב הסכמה גם מהרב יחיאל מיכל אפשטיין, וגם האדר"ת כתב הסכמה לו עצמו, בה הוא כותב:

ראיתי הספר אחרית השנים על מצוות וידוי מעשר והתענגתי לראותו מסודר בסדר יפה... אבקש להיות בעזרת הרב המאוה"ג המחבר שליט"א אשר כוונתו ומעשיו לשם שמים.⁵

האדר"ת סיפר על לבטיו האם לפרסם את הקונטרס. כך כתב בספרו "בחלום אדבר" (פסקה מו):⁶

בליל ו עש"ק ויקהל-פקודי, כ"ב אדר, נחלמתי שכיבדוני להכניס ס"ת

4. קונטרס אחרית השנים, פרק ה אות לב, עמ' 52-53.

5. הרב מרדכי אליהו רבינוביץ' (שו"ת תורת מרדכי, סימן קנז) ציטט את הקונטרס, אך לא ציין את שם מחברו, על אף שבמקומות אחרים בספר הוא הזכיר את האדר"ת (סימנים סא-סג, הם של האדר"ת). העלמת שמו, וכתובת "הסכמה" לעצמו, היו גם בעת הוצאת החוברת "זכר למקדש - מצות הקהל". עמד על כך גם הרצי"ה קוק, לנתיבות ישראל, ב עמ' י. ראה עוד: הרב הראל כהן, אדר האדר"ת, בתוך: סדר פרשיות לאדר"ת, עמ' שנו-שנו, ש.ס. ראה במאמרי: "לתולדות זכר להקהל" מאחר החורבן עד ימינו", מלכות יהודה וישראל, עמ' 444-478.

6. ספר זה נמצא עדיין בכת"י. תודתי לרב יהודה הלוי עמיחי, שהראה לי פסקה זו.

7. תרנ"ג.

להיכל, ותמהתי על זה שדבר זה אין מכבדים לאיש כערכי, ובפרט כאשר היה הוצאת הס"ת איש פחות. ונתיישבתי בדעתי אולי מראים לי בחידה דברי חז"ל מן השמים,⁸ במה שאמר הלל הזקן בשעת המפזרים כנס, אם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס,⁹ והוא רמז נרמז לי על דבר רצוני להדפיס קונטרס אחרית השנים, על דבר מצות הביעור והוידוי, ואשר כבר שלחתיו לבית הדפוס בע"ה.

אך הרהרתי אחרי זה דאולי י"ל דאין קפידא כל כך גם בההכנסה בהיכל, דודאי גם בההכנסה בהיכל היא מצוה, וכמו האוחז ס"ת וכשלהי מגילה,¹⁰ וא"כ י"ל דאדרבה ראוי לכבד הכנסת ספר תורה להיותר גדול בציבור, ומשום מעלין בקודש, וכהא דאמר שם (כא ע"ב): שלישי שקרא ארבעה משובח,¹¹ ועוד שם (לב ע"א): גדול שבכולם גולל,¹² יש לומר גם הכי מהאי טעמא.

באותה שנה כתב גם הראי"ה קוק, חתנו של האדר"ת, בהיותו רבה של זימל, קונטרס בהלכות ביעור ווידוי מעשרות, והם הודפסו בשו"ת משפט כהן (סימנים נה-נו). בנו, הרב צבי יהודה הכהן קוק, מסר:

מתוך דברי קדשו אלה שבסימנים הנ"ל הובאו איזה מהם בספר "אחרית השנים" לדודי זקני הגה"צ האדר"ת ז"ל, על אותם הענינים שנדפס אז בעילום שם.¹³

הראי"ה קוק כתב גם הקדמה לאותו קונטרס בו הוא עסק בביעור ווידוי מעשרות, והרב צבי יהודה קוק, פתח בהקדמה זו את שו"ת משפט כהן: "שכן כל ענינה וסגנונה מכוון ההוא גם אל כלל העסק בדברי תורה של מצוות המקדש והארץ, וראויה היא לפיכך לשמש הקדמה לתכנו וכוונת הכללי היסודי של הספר כולו".¹⁴

8. ברכות סג ע"א.

9. רש"י: ואל תטיל דברי תורה לבזיון.

10. מגילה לב ע"א: "כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום. ערום סלקא דעתך? אלא אימא: נקבר ערום בלא מצות. – בלא מצות סלקא דעתך? אלא אמר אביי: נקבר ערום בלא אותה מצוה".

11. אחרון שקרא ארבעה משובח – משום מעלין בקדש ולא מורדין.

12. "ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: עשרה שקראו בתורה – הגדול שבהם גולל ספר תורה. הגוללו נוטל שכר כולן, דאמר רבי יהושע בן לוי: עשרה שקראו בתורה – הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן.

שכר כולן סלקא דעתך? אלא אימא: קיבל שכר כנגד כולן".

13. הרב צבי יהודה הכהן קוק, "וזה דבר המשפט" שו"ת משפט כהן, עמ' יב.

14. שם.

תוכן הפתיחה בהסברת דרשת חז"ל, בעקבות תקנת רבן יוחנן בן זכאי ליטול לולב במדינה שבעה ימים זכר למקדש (ראש השנה ל ע"א):

ומנלן דעבדינן זכר למקדש? אמר ר' יוחנן: דאמר קרא: "כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה" (ירמיהו ל, ז), מכלל דבעיא דרישה.¹⁵

זכר למקדש בהקשר זה הוא לימוד העניינים הקשורים לארץ ולמקדש. בסיום דבריו שם כותב הראי"ה קוק:

הדברים הקדושים האלו יקחו את לבבנו, לצאת במיעוט כוחנו בעקבות אבותינו ורבתינו, לעשות כפי יכולתנו זכר למקדש. והזכר היותר נכבד הוא עסק התורה בהלכות הקדושות הללו. על כן שמנו אל לב לדבר בעתו מה טוב, היא מצות וידוי המעשרות וביעורם. אשר בעוה"ר אין בידינו אנחנו, יושבי ארץ רחוקה, לקיימם בפועל. ונחלץ חושים להבין ולהשכיל במעט עיון על כל פנים, בחקירת הלכותיה למען כבוד ה' הבוחר בציון וכבוד הארץ, אשר דש אותה בקדושתו העליונה, וכדי לגלגל זכות לזכאים חכמי לב משוקדי התורה בזמן הזה, לעשות אף הם בחכמת לבבם זכר למקדש, לקבוע חלק ללמוד חוקי התורות והמצוות התלויות בארץ. ובזאת נקוה כי יהיה טוב בעיני ה' להחיש ישענו ולרומם קרן ישראל המושפלת ולקומם חורבות ארץ צבי כי יעלה זכרונו לפניו ית' לטובה.¹⁶

אחרי הוצאת הקונטרס התכתב האדר"ת עם חתנו בעניין, וכתב לו על כך שבקונטרס אחרית השנים נשמט מהדפוס הדיון על הפטרת שבת הגדול, שבשנות הביעור לבד הוא שצריך להפטיר "וערבה" (וכשנתינו עתה)¹⁷ ולא בשאר שנים.¹⁸ כמו

15. ראה מאמרי: "נטילת לולב אחר החורבן ומיסוד הנהגות זכר למקדש", מועדי יהודה וישראל, עמ' 113-132.

16. הראי"ה קוק כתב גם ביאור למשניות במסכת מעשר שני העוסקות במצווה זו. ראה: עין איה - ברכות ב, עמ' 405-411.

17. שנת תרנ"ג. שנה זו מצוינת בקונטרס במקום בו הוא קורא לקיים מצוות וידוי מעשרות (עמ' 52). באותה שנה חל ערב פסח להיות בשבת, והוא רמז על כך באותו מכתב, כשהוא דן מה הדין אם שכחו להפריש חלה מלחם חמץ בערב פסח שחל בשבת.

18. האדר"ת התייחס לזה גם בהערותיו למנהגי בית הכנסת הגדול בק"ק אוסטררהא, תפילת דוד, עמ' קעא-קעב. הרב אליקים געצל איש הורביץ (זכרון ירושלים עמ' 59) כתב שיש לקרוא הפטרה זו בכל שנה גם כשערב פסח חל בשבת.

כן הוא דן מתי מבערים בשנה בה חל ערב פסח בשבת, לסוברים שמבערים בערב יום טוב ראשון.¹⁹
מספר שנים לאחר פרסום החוברת, נשרפו גליונות הדפוס. כך כותב האדר"ת לחתנו:

גם כל הקונטרסים של זכר למקדש ואחרית השנים החביבים עלי עד לאחת עם הקונטרס חבש פאר, גם המאטריצין [=לוחות ההדפסה] של החבש פאר ואחרית השנים עלו כליל על המוקד, ומאד לבי עלי דווי עליהם, כי היה בדעתי להוציא לאור שנית, ואולי לכן נענשתי כי נתעצלתי במצוה הזאת לזכות את הרבים, אשר כבר כשלוש שנים החילתי להדפיסו שנית לקונטרס חבש פאר.²⁰

האדר"ת עלה ארצה בחודש אדר תרס"א, וכיהן כרבה של ירושלים. שנת תרס"ג הייתה שנת שמיטה, ולקראת חג הפסח בו יש לבער ולהתוודות על המעשרות, הוציא האדר"ת קונטרס ושמו "דבר בעיתו", ובו תקציר ההלכות שכתב בספר "אחרית השנים". וכך כתב לראי"ה קוק, שהיה עדיין בבויסק:

הן בודאי קבל כבר העלה שהדפסתי "דבר בעיתו", מצות ביעור וגם וידוי מעשר לשנה זו, אשר לא אחרתי לשלוח לו תיכף בצאתו מבית הדפוס ב"ה. אך למגינת לבי לא יכולתי לעבור עליו בעיון בעצמי, וכן מסרתי למופלג אחד לקצר מהפרק שבקונטרס "אחרית השנים", ועליו סמכתי שלא עיינתי בעצמי בפנים ויצא מכשול, כי לא נזכר בביאור שבירושלים אי אפשר לפדות רק שיטמא, ועל כן טוב להכשירו בירושלים, ובהעלה לא נזכר ירושלים. ולכן אקוה לחסדי ה' יתברך לתקן זה כשיעזרני בחמלתו להדפיס מחדש דיני תרו"מ בקיץ הזה הבעל"ט איה"ש.²¹

על רצונו של האדר"ת להדפיס מחדש את דיני תרומות ומעשרות, אנו קוראים במכתב אחר לחתנו הראי"ה קוק, כחודש לאחר עליית הראי"ה קוק ארצה:

ה' קרח תרס"ד

...מאז באתי לפה חפצתי לסדר קונטרס או לוח גדול, להדביק על הכתלים, קיצור דיני תרו"מ ולהדפיסו על חשבוני, להפיצו בכל ערי

19. אדר היקר, עמ' עה.

20. שם, עמ' עז. השריפה הייתה יותר חמורה מאשר בשלהי תרנ"ב, וכפליים מהפעם השניה (קודם פסח תרנ"ד).

21. שם, עמ' צד.

הקדש ובכל המושבות לאלפים, ולמען ידעו כל איש ואשה, כל תינוק ותינוקת, דיני תרו"מ הנחוצים מאד... קודם הפסח תרס"ג שחל ביום א', והיה אז שנת ביעור, הדפסתי לוחות גדולים כוללים דיני הפרשת תרומות ומעשרות, ודיני ביעור וידוי המעשרות, כבקונטרס אחרית השנים, אבל גם אז מלאכתי נעשית הרבה ע"י זולתי, ונפל טעות גדול בענין אחד בעוונותי לא עלינו.²²

על פעולותיו אלו של האדר"ת כתב הרב צבי יהודה הכהן קוק, בדברי זיכרון:

הצפיה וההשתוקקות התמדה לישועתם ולגאולתם של ישראל לאשרם ותפארתם, לחבת הארץ ובנינה, לכבוד ירושלים ושכלולה, לקיבוץ גלויות ישראל וליישובם על מכונם כאן, התגלתה במלוא עוזה: המיית הגעגועים וכלות הנפש הנאדרת בקודש. הופיעה בגדלותה אהבת המצוות וההשתדלות לזכות בהן את ישראל, לא בלבד את היחידים מישראל אלא אף את ארץ ישראל ואת כללות ישראל, בהתאמצותה להוסיף ולקבוע בהן את המצוות שאינן מפורסמות ומוחלטות בחיובן. מתוך כך ולשם כך מפרסם הוא בתחילת התרחבות יישובינו החקלאי בארץ, בשנות הנוני"ן של המאה הקודמת, את הספרים "אחרית השנים", על מצות וידוי מעשר והלכותיה, וזכר למקדש על מצות קריאת פרשת הקהל והלכותיה, לצדד ולהכריע ששתיהן תהיינה נוהגות גם בזמן הזה.²³

ג. וידוי מעשר כיום – חובה או זכר למקדש?

דברי האדר"ת לקרוא את פסוקי וידוי המעשר, התקבלו על ידי מספר רבנים. אלא שבעוד שהאדר"ת, קרא לקיים מצווה זו כחובה על פי פסק הרמב"ם והשו"ע, היו שקראו לומר וידוי כזכר למקדש, אך לא כחובה. יש שהזכירו את הרעיון להתוודות בזמן הזה בשמו של האדר"ת, יש שלא ציינו זאת, ויש גם שהתנגדו. הרב אליקים געצל איש הורביץ היה רב בעיירה בשם טורץ, בליטא. הוא היה בקשר הדוק עם האדר"ת, וקשר זה כנראה עורר אצלו את הרצון לדרוש לציון, ולקרוא לעשיית זכר למצוות שלא נהוג לקיימן כיום. בשנת תרע"ב, שבע שנים לאחר

22. שם, עמ' צז.

23. לנתיבות ישראל ב עמ' ט-י. על פעילות האדר"ת לשם עשיית זכר להקהל, ראה במאמרי לעיל הע' 5.

פטירת האדר"ת, הוציא את הספר "זכרון ירושלים", בו הוא ליקט הנהגות זכר למקדש המופיעות בחז"ל ובפוסקים, וכן הנהגות "שהמצאתי בעזה"י חיפוש אחר חיפוש".²⁴ בדבריו הוא התייחס גם לאמירת וידוי מעשרות:

צ"ע דלא עבדינן שום זכר למצות ביעור ויודוי מעשר. ואולי יוצאין במה שקוראין הפטרת "וערבה" [מלאכי ג, ד-כד] בשבת הגדול, דכתיב "הביאו את כל המעשר לבית האוצר" [שם י], דזה אזהרה על מצות ביעור. דמשום הכי קורים "וערבה" קודם הפסח להזהיר על מצוה זו, וכמו שכתב הלבוש.²⁵

בדבריו הוא איננו מזכיר את הקונטרס שהוציא האדר"ת בעניין, עם זאת שהוא הזכיר את האדר"ת פעמים רבות בספרו. אמנם בדבריו הוא קורא לעשות זכר לדבר, בו בזמן שהאדר"ת קרא לחדש את אמירת הוידוי מעיקר הדין, ולא כזכר. בערב השמיטה תרצ"א הוציא רבה של יפו, הרב יוסף צבי הלוי, את הספר "השקפה לברכה" העוסק במצוות ביעור ויודוי מעשר. בספר באר המחבר באריכות רבה את הלכות ביעור ויודוי מעשרות על בסיס דברי הרמב"ם בהלכות מעשר שני. הוא הביא את דברי הרמב"ם, וסביבו פירוש הנקרא "מקורות הברכה". בהקדמה לספר כתב:

הרבנות המקומית שבכל אתר ואתר משתדלים להזהיר ולהודיע על מצוות התלויות בארץ ואף פעם לא שמעתי ששקדו לתקן להודיע ולהזהיר לקיום מצוות ביעור ויודוי מעשרות כמו שהיא מצוה אשר לא כתובה בתורה.

רק בזמן שעלה אליהו לארץ, הוא ניהו הרב הגאון הגדול האדר"ת זצ"ל, ונתקבל לרב בעה"ק ירושלים ת"ו, הדפיס מודעות ואזהרות בשנת השמיטה תרס"ג (שאז היה חל מצות ביעור בערב פסח)²⁶ לקיים מצות ביעור ויודוי המעשר כמו שכתוב בתורה, ושלח אלי המודעות ואזהרות הנזכרות להפיצם בכל המושבות למען ידעו לקיים בפועל, וגם חידש חידושים רבים במקצוע זה ופתר הרבה ספיקות בדיני ביעור ויודוי כמו

24. זכרון ירושלים עמ' 54. ראה מאמרי לעיל הע' 15.

25. זכרון ירושלים עמ' 59. בהמשך דבריו כתב שיתכן וקריאת הפטרת "וערבה" בשבת הגדול היא זכר לדבר, מאחר ונזכר שם עניין המעשרות. לדעתו יש לקרוא הפטרה זו בכל שנה בשבת הגדול גם כשנה בא ערב פסח חל בשבת.

26. הרמ"צ נריה (מועדי הרא"ה, תל אביב תש"מ, עמ' שמז) העיר שהאדר"ת עורר לדבר כאמור לעיל כבר בשנת תרנ"ג, בעודו יושב בחו"ל על כסא הרבנות בפונוביז'. הרמ"צ נריה עצמו (דבר השמיטה עמ' 184) נהג כדעת האדר"ת שיש לעשות זכר למצוות ויודוי בשביעי של פסח במוצאי שביעית.

שיראה המעיין בספרי החדש הנוכחי שהבאתי דבריו הקדושים והנני נושא ונותן בהם בארוכה לברר הלכה.

הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי עסק אף הוא במצוות הנהוגות בירושלים ובמקום המקדש, וכתב:

מכיון שמצוות הווידי הוא גם בכל מקום לכן דעת הרמב"ם וסיעתו ופסק השו"ע שהחיוב גם בזמן הזה, וכמו כן גם בזמן הזה מצוה מן המובחר לקדש מקום המקדש כמו בבית כנסת "מקדש מעט", ובירושלים על יד הכותל המערבי כמו שכתב האדר"ת זצ"ל בקונטרס אחרית השנים. והנה אין אנו נוהגים בווידי מעשר, וכבר חיפש הגאון האדר"ת זצ"ל בקונטרס אחרית השנים למצוא זכות על המקילין, אפשר משום שסומכים על דעת הראב"ד או טעמים אחרים, עיי"ש. ואחרי כל זה לא מצא טעם מספיק, וכן הרב הגאון יוסף צבי הלוי, בספרו השקפה לברכה שחובר כולו בנוגע למצוה זו, ולא מצא גם הוא טעם מה שאינו נוהג בזמן הזה. ומהראוי לנהוג כן בבתי כנסיות בקריאה הידועה והמועתקת בקונטרס אחרית השנים (ובירושלים על יד הכותל המערבי), ולכלל הפחות בשביל "הציבי לך ציונים" (ירמיהו לא, כ).²⁷

יושם לב, שהרי"מ טוקצינסקי קרא לומר את וידי המעשרות משני נימוקים. האחד, בשל פסיקת הרמב"ם ובעקבותיו השו"ע הכותבים שמצוות וידי נוהגת גם בזמן הזה, בעוד הנימוק השני: "הציבי לך ציונים", בא לומר שהמצווה אינה נוהגת כלל כיום, אלא שכדי שלא נשכח את קיומה יש לקיימה גם כיום, וכדברי הספרי (דברים פיסקה מג):

אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני היו מצוינים במצוות, שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. הוא שירמיהו אומר: "הציבי לך ציונים", אלו המצות שישראל מצוינים בהם.²⁸

27. עיר הקדש והמקדש, חלק ג עמ' קכ, וקכח; הנ"ל, ספר ארץ ישראל, סימן יז, יד. הרי"מ טוקצינסקי הוציא בעידודו של האדר"ת את "לוח לארץ ישראל". על שער החוברת היה מודפס עד שנת תש"ו: לוח לא"י עם הערות הגאון ר' אליהו דוד רבינוביץ' (ראה: הרב צבי יהודה הכהן קוק, לנתיבות ישראל, חלק ב עמ' י-יא; הרב משה צבי נריה, מועדי הרא"ה, תל אביב תשמ"מ, עמ' קפט). אך שם לא ציין שיש להתוודות בפסח בשנה הרביעית ובשנה השביעית. בנו, הרב ניסן טוקצינסקי, החל לציין שיש לבער בערב פסח בשנה הרביעית והשביעית, החל משנת תשכ"ג (שנה רביעית), וגם אז לא תמיד. הוא ציין זאת אח"כ בשנת תשל"ז (שנה רביעית) ובשנת תשמ"ז (שנה שביעית), ומאז בכל שנה רביעית ושביעית.

28. הרי"מ טוקצינסקי (עיר הקדש והמקדש, חלק ד עמ' קיב. בפרק בו הוא עוסק במצוות הקהל) כתב ששמע מהאדר"ת בעת בואו לירושלים בשנת תרס"א "שהיה רגיל להתאונן על כמה מצוות

הדגשת שני הנימוקים שבדברי הרי"מ טוקצינסקי חשובה ומשמעותית, מאחר שפוסקים נוספים בני זמננו ציינו את קריאתו של האדר"ת לומר וידוי מעשר, אך ראו בכך הנהגה דומה ל"הציבי לך ציונים", אם כי אחרת: "זכר למקדש".²⁹ את ההבדל בין "הציבי לך ציונים" ל"זכר למקדש" ניתן להסביר על פי דברי הנצי"ב, שכתב ששאלת הגמרא מנין שיש לעשות זכר למקדש נועדה לומר שאין להסתפק בדרשה "הציבי לך ציונים". לפיו, בחו"ל עושים פעולות הקשורות לארץ ישראל מהנימוק "הציבי לך ציונים", ואילו "זכר למקדש" היא עשיית פעולות הקשורות למה שהיה במקדש.³⁰ מכאן, שגם לשיטת הסוברים שמצוות וידוי מעשר נהגת רק בזמן הבית (הראב"ד החינוך) יש מקום לומר כיום וידוי מעשר "זכר למקדש".

להלן פוסקים שקראו לומר וידוי מעשר כזכר למקדש. הרב חנוך זונדל גרוסברג, שעסק רבות בענייני המצוות התלויות בארץ, כתב:

זמנו של הוידוי ביו"ט האחרון של פסח בעת תפילת מנחה, ואומר אז פרשת הוידוי, ואף שיש האומרים שאין מצות וידוי נהגת אלא בפני הבית, בכל זאת כדאי לעשות זכר למקדש, ואומר הפרשה כקורא בתורה. נכון לאומרה בבית הכנסת שהוא במקום מקדש, ובירושלים טוב לאומרה ע"י הכותל המערבי (ע"פ האדר"ת).³¹

לפיו, גם לדעת הסוברים שמצוות הוידוי נהגת בזמן הבית, יש מקום להנהיג זאת כזכר למקדש.

הרב אברהם גולדברג, רב מושב כפר פינס, כתב ספר העוסק בענייני המצוות התלויות בארץ, ושם כתב:

שאינן עושים זכר למקדש, ביחוד מה שאין נוהגין 'וידוי מעשר' בשנות מעשר שני, וכן מה שאין נוהגין לעשות זכר למצות הקהל במוצאי שביעית". מכאן שהרי"מ טוקצינסקי הבין שהאדר"ת ראה באמירת וידוי מעשר כיום הנהגה שהיא זכר למקדש, אם כי נכון יותר לומר שרק ביחס להקהל הוא רצה להנהיג זכר למצווה, בעוד שביחס לוידוי מעשר הוא ראה ערך לחדש מצווה אך מעיקר החיוב ולא כזכר.

29. לעיל (ליד הע' 15) הובאה דרשתו של ר' יוחנן על הפס': "ציון היא דרש אין לה" (ירמיהו ל, יז) לכך שיש לעשות זכר למקדש – "מכלל דבעיא דרישה". דרשה זו מובאת בבבלי בסוכה מא ע"א ובראש השנה ל ע"א, ואיננה נזכרת בירושלמי כלל. הרב יששכר תמר (עלי תמר – קידושין, עמ' תנא-תנב) טען שהמקור בירושלמי לתקנת זכר למקדש הוא הפסוק: "הציבי לך ציונים", שם הוא נזכר בקשר לאכילת קדשי גבול ע"י כהנים. גם האדר"ת ("זכר למקדש – מצות הקהל", ספר הקהל עמ' 499) קשר את דרשת הספרי להנהגת זכר למקדש.

30. הנצי"ב, מרומי שדה, ראש השנה ל ע"א.

31. קונטרס מצוות התלויות בארץ, עמ' 38-39. במקום נוסף (המעשר והתרומה, פרק א אות סו, בית האוצר אות פה) כתב שיש להתוודות ליד הכותל, ואם אי אפשר יחדר להתוודות בתוככי ירושלים, בבית כנסת או בבית מדרש, אם כי ניתן להתוודות בכל מקום בעולם.

ואולי היה מן הראוי לסדר ברבים **זכר למקדש** כגון לימוד המשנה במעשר שני ה, י-ג, ואף קריאת הפרשה "כי תכלה" (דברים כו, יב-טו), כקורא בתורה ולא בתורת וידוי.³²

הרב יצחק רזנטאל ציין את המחלוקת בשאלה האם מצוות וידוי נוהגת בזמן הזה, וכתב:

ורבים נוהגים כהיום להדר ולהתוודות, ומצוותו ביותר בירושלים, ובזמננו עתה שתודה לאל יתברך הכותל המערבי בדינו,³³ ודאי טוב לאחוז במעשה אבותינו ורבותינו הקדושים שמאז ומקדם היו הולכים במקום אחורי כתלנו לשפוך שיח ודמעה לפני אל חי צורנו ומעוזנו ולומר שם הוידוי **זכר למקדש**. ולכל הפחות יש להדר ולהתוודות בירושלים בפסגת מקום שאפשר להשקיף משם אל מקום מקדשנו שיבנה במהרה בימינו אמן, וכן בבתי כנסיות ובתי מדרשות מקדש מעט.³⁴

נטייתם של פוסקים אלה היא לראות את אמירת וידוי מעשר כיום כהנהגת 'זכר למקדש', ולא כחיוב מעיקר הדין כשיטת הרמב"ם והשו"ע. אמנם גם בדברי האדר"ת ניתן להבין שקריאתו לקיים את אמירת הוידוי ליד הכותל המערבי היא דווקא בשל שיטת הראב"ד שסבר שהמצווה היא לפני ה' במקדש.³⁵ הראב"ד שם כתב שקדושת ירושלים בזמן הזה בטלה מאחר וקדושה שניה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא, ולכן אין כל משמעות באמירת וידוי מעשר ליד הכותל המערבי. אך עצם התייחסותו של האדר"ת בהקשר זה לדברי הראב"ד שסבר שמצוות ביעור וידוי מעשר היא בזמן המקדש בלבד, מלמדת על כך שאולי כוונתו היא לקיים את המצווה גם לשיטת הראב"ד, ועל כן הוא הציע לומר את הוידוי דווקא במקדשי מעט – בתי כנסת ובתי מדרש,³⁶ או ליד הכותל המערבי. אמנם, האדר"ת לא הזכיר בדבריו בהקשר זה כלל את הנימוק "הציבי לך ציונים" או "זכר למקדש". האדר"ת אף הוציא ספר שלם שנושאו הוא: "זכר למקדש", בו הרחיב על הנהגות אלו, אך לא הזכיר שם את מצוות וידוי מעשר כלל.³⁷ עם זאת כאמור לעיל, פוסקים אחרים רואים באמירת פסוקים אלו

32. הארץ ומצוותיה, עמ' כט.

33. הספר כרם ציון יצא בשנת תשל"א, לאחר מלחמת ששת הימים.

34. כרם ציון אוצר התרומות ב, הלכות פסוקות עמ' רכח-רכט.

35. לעיל ליד הע' 1.

36. כמו הנהגות זכר למקדש אחרות, אותן מקיימים כיום בבית הכנסת – הקפת בימת בית הכנסת בארבעה מינים וחביטת ערבה בהושענא רבה, או הנהגות זכר למקדש מאוחרות יותר כמו זכר לשמחת בית השואבה וזכר להקהל.

37. אוצר ספרי האדר"ת – זכר למקדש, ירושלים: מכון להוצאת ספרים וכתבי יד אהבת שלום,

הנהגת "זכר למקדש", על אף שהאדר"ת שהיה הראשון לעורר לקיומה של מצווה זו לא ראה בה כנראה הנהגה מעין זו, אלא מצווה שחיובה מעיקר הדין. ע"פ הוראת הבר"ץ יש לקרוא את פרשת וידוי מעשר בשביעי של פסח בשנה רביעית ושביעית, לפני או אחרי מנחה.³⁸ הרב אברהם חיים עדס סיפר שנהגו בבית הכנסת הגדול של 'זכרון משה' בירושלים, לקרוא בשביעי של פסח בשנה רביעית ושביעית פרשת וידוי מעשר ברוב עם.³⁹

ד. הרבנות הראשית ומצוות וידוי וביעור מעשר

לעיל ציינו את דברי הרב יוסף הלוי, שכתב שעד בואו של האדר"ת לארץ הרבנויות לא היו מעוררות למצווה זו. מהי עמדת הרבנות הראשית לדורותיה בשאלה זו?⁴⁰ כאמור לעיל הראי"ה קוק שייסד את הרבנות הראשית סבר שלא ניתן לקיים מצווה זו כיום, ולכן לא קרא לקיימה. הרב שאול ישראלי שעמד בראשות המחלקה להלכות התלויות בארץ ובחקלאות של הרבנות הראשית לישראל בהנהגתו של הריא"ה הרצוג, פרסם לומר את פסוקי הוידוי:

מי שקיים מצות הפרשת ונתנית תרו"מ כהלכתם יש בו גם מצות וידוי, ויש מהראשונים הסוברים שאין מצות וידוי בזמן הזה. זמן הוידוי הוא ביום טוב אחרון של פסח בעת תפילת המנחה, והיא אמירת הפסוקים שבתורה מענין זה, ומהדרים לאמרם בבית הכנסת שהוא במקום המקדש.⁴¹

כך פרסמו גם הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו בהיותם רבנים ראשיים:

וידוי מעשר זה כל אחד ואחד אומרו בפני עצמו, וי"א שאפשר שאחד יוציא לאחרים כדין שומע כעונה. יש הקוראים את הפסוקים הללו

תשס"ד. יתכן שהעובדה שהקריאה לחידוש מצווה זו נעשתה ע"י האדר"ת הביאה לזיהויה כהנהגת זכר למקדש, בשל עיסוקו הנרחב של האדר"ת בעניינים אלו.

38. כך כתב הרב מרדכי גנוט, לוח דבר בעיתו, התשנ"ד, עמ' תרעו-תרעז.

39. הרב אברהם חיים עדס, באר חיים, עמ' רלח. ראה עוד: הרב שרגא פיבל פרנק, "דיני ביעור וידוי מעשר", אור ישראל, יא (תשנ"ח), עמ' כב-כג, במודעה שפירסם בשנת תשי"ב שהייתה שנת שמיטה, שיושבי ירושלים היו נוהגים להתוודות ליד הכותל וכעת משניטלה האפשרות הזו, יש להדר לכל הפחות להתוודות בירושלים בבית כנסת או בבית מדרש הנקרא מקדש מעט.

40. על פעילות הרבנות הראשית בעניין מצוות התלויות בארץ, ראה: הרב יהודה עמיחי, "הרבנות הראשית והמצוות התלויות בארץ", הרבנות הראשית לישראל – שבעים שנה לייסודה (עורכים): הרב שמואל כץ, והרב איתמר ורהפטיג, עמ' 667-676.

41. בצאת השנה (תשי"ט), עמ' נב.

בציבור מתוך ספר תורה בלא ברכה ויש הקוראים בחומש. רצוי למי שביכולתו לקרוא בכותל המערבי.⁴²

אמנם, במקום אחר כתב הרב מרדכי אליהו שבזמן הזה אין מצוות וידוי מעשרות נוהגת, "ומכל מקום ראוי לקרוא כקורא בתורה פרשת וידוי מעשרות זכר למקדש ליד הכותל המערבי. יש לקרוא בציבור מתוך חומש ולא מספר תורה את הפסוקים, וכן נהגו בבתי כנסת בארץ".⁴³

גם בחוברת שיצאה מטעם הרבנות הראשית לקראת שמיטה תשס"א, בימי כהונתם של הרב אליהו בקשי דורון והרב ישראל מאיר לאו, נאמר שמצוות וידוי איננה נוהגת בזמן הזה משום שאין אנו מקיימים את מצוות ההפרשה והנתינה בשלמות, וכן היות ולפי הראב"ד היא נוהגת רק בבית המקדש. אולם מן הראוי לקרוא את פרשת וידוי מעשרות ואת המשנה במעשר שני גם בזמן הזה סמוך לתפילת מנחה ביום השביעי של פסח זכר למקדש.⁴⁴

במשך שנים רבות הוציא "היכל שלמה" שנתון בשם "שנה בשנה". בשנים בהן נוהג ביעור וידוי מעשר היו מפרסמים שיש לומר את הוידוי, ובשלב מסוים הוסיפו שיש הקוראים מתוך ספר תורה אך ללא ברכה, והנהוג בחומש בציבור וליד הכותל.⁴⁵

ה. הסוברים שאין להתוודות בזמן הזה

האדר"ת קרא לומר וידוי מעשר מאחר ולפיו יש ללכת בעקבות דברי הרמב"ם והשו"ע הסוברים שמצוות וידוי נוהגת גם בזמן הזה, אך כבר פוסקים קדמונים טענו שאין מצווה זו נוהגת כיום.⁴⁶ הרב אברהם דנציגר, שערי צדק פרק יא, כג כותב:

ואין מתוודין אא"כ הפרישו בטהרה וכסדר. ועכשו בעוונותינו הרבים שמפרישין הכל בטומאה אין אנו יכולין להתוודות, שאינו יכול לומר ולא

42. הרבנות הראשית לישראל - שבעים שנה לייסודה (עורכים: הרב שמואל כץ, והרב איתמר ורהפטיג), עמ' 686, ע"פ פרסום בעיתון "הצופה", י"ז בניסן תשנ"א.

43. התורה והארץ, חלק ה עמ' 41-42.

44. שמיטה למעשה, עמ' 22. החוברת נערכה ע"י הרב חגי בר גיורא - מנהל מחלקת השמיטה ברבנות הראשית לישראל. סגנון הדברים המנמקים מדוע אין להתוודות כיום - בשל אי קיום המצווה בשלמות ובשל שיטת הראב"ד, קרובים יותר לשיטת החזון איש בה נעסוק לקמן.

45. ראה שנה בשנה: תשכ"ג עמ' 89-90; תשל"ל ותשל"ג עמ' 92-93; תשל"ז עמ' 133-134. מכאן ואילך נוסף שיש לקרוא מחומש, ושיש הקוראים מס"ת וליד הכותל: תשד"מ עמ' 139-140; תשמ"ז עמ' 137-138; תשנ"א עמ' 134-135; תשנ"ד עמ' 131; תשנ"ח עמ' 136-137; תשס"א עמ' 106.

46. ראה: ארץ חיים (סתהון), יורה דעה סימן שלא ס"ק קמא, בשם מהריק"ש.

בערתי ממנו בטמא, עד יערה עלינו ממרום רוח טהרה (ותמיה גדולה על השולחן ערוך שהעתיק כל דין הוידוי).

הראי"ה קוק, ציין את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בעניין וכתב:

מ"מ קשה שיהיה נוהג בזמן הזה מכמה טעמים... מ"מ כיון שאין נותנים תרומה לכהן בטהרתה איך יאמר "עשיתי ככל אשר צויתני", שפירשו חז"ל שמחתי ושימחתי בו, ואיה שמחתה כעת בעוונותינו הרבים כיון שאינה נאכלת... גם איך יתכן לומר "לא ביערתי ממנו בטמא", משמע הא בטהור ביער ואכל, ואנו הרי בעוונותינו הרבים אין לנו אכילה בטהרה, ולפיכך אפילו נתן המעשר ללוי איך יוכל להתוודות בזמן הזה... ועוד דאמרינן במשנתנו "הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתוודות", וההפרשה בזמן הזה ודאי בטומאה היא, ואי אפשר לקיים זה בזמן הזה עד יבוא מורה צדק... ולפי זה אין וידוי זה בזמן הזה. והדבר צריך תלמוד.⁴⁷

אכן הראי"ה קוק לא קרא לעשות כהוראת חותנו ולומר וידוי מעשר. הרב אברהם ישעיהו קרליץ, החזון איש, סובר אף הוא שאין מצווה להתוודות כיום. לדבריו עיקר העניין הוא החשש שמא עבר במשך שלושת השנים על אחת מדיני ההפרשה המעכבות את הוידוי.⁴⁸ לאחר דיון נרחב בעניין הסיק:

כללו של דבר, המתודה צריך שיהיה בידו מצות מעשר שני כהלכתו מאותן ג' שנה שמתודה עליהן, ואף שקיים זה בכזית אחד פעם אחת בתוך אותן ג' שנה במעשר שני של הג' שנה, ובלבד שלא יצא מכשול תחת ידו בכל אותן ג' שנה, בין במזיד, בין בשוגג, בין באונס.⁴⁹ ומכשול בתרומה בלבד, ובמעשר ראשון לבד, ובמעשר שני לבד, ובמעשר עני בלבד, או בביכורים אפילו שנשרף או נאבד כזית אחד מהם פעם אחת בכל הג' שנה, אינו מתודה.

47. שו"ת משפט כהן סימן נו.

48. הרמב"ם בהלכות מעשר שני ונטע רבעי יא, יב-טו, ציין רשימה של דברים המעכבים את אמירת הוידוי.

49. החזו"א דן בהמשך בדברי הגר"א בשנות אליהו, מהם עולה שאונס איננו מעכב את הוידוי. לפי החזו"א הגר"א חזר בו והעיקר הוא כביאורו לירושלמי שאונס מעכב את הוידוי. לא הכול הסכימו עם פרשנות זו של החזו"א. ראה: הרב משה קליערס, תורת הארץ, ג, אותיות סז-סח; הרב מאיר גרינמן, אמרי יושר, דיני ביעור, ענף ג.

ובהמשך כתב עוד:

ונראה כיון דוידוי בזמן הזה דרבנן, יש לסמוך על דעת הראב"ד והחינוך שאין וידוי בזמן הזה, ולמאי שכתבנו לעיל לכו"ע לדין אין וידוי. ואפשר שטעם החינוך כמש"כ שהרי דעת החינוך כהר"מ שאין מקדש מעכב ורק למצוה בעינן בעזרה, וכל שכן שאין אנו בטוחים שלא עברנו בכל השנים על אחד מהדברים המעכבים את הוידוי, והרוב בעונותינו הרבים אינם מן המדקדקים ואינם ראויים להתוודות.⁵⁰

דברים חריפים בעניין זה כתב הרב משה שטרנבוך:

תמנהי על המנהג בכמה מקומות בעיה"ק לקרוא בספר תורה פרשת וידוי מעשרות בשביעי של פסח ברוב עם. דלכאורה לא מועיל, דאין בזה דין שומע כעונה, ואינו מועיל אפילו זכר לקריאה, ובלאו הכי מפרישים בטומאה, ואין מעלין לירושלים שאין בה חומה, ולא נוכל לקיים המצוה כתיקונה. ולדעת רוב הפוסקים לא שייך נוסח הוידוי כלל, וראוי לחוש שמא יטעו שמקיימים מצות וידוי ויכוונו לכך, ויש בזה חשש בל תוסיף. וכך היה המנהג תמיד בירושלים שלא לומר, וכנראה נתחדש רק ע"י הגאון האדר"ת, ושמעתי שגם הגאון מבריסק זצ"ל, וכן רבנו החזון איש, לא ניחא ליה האי מנהגא, וכן עיקר מהטעמים שביארנו.⁵¹

אמנם על חלק מהשגות אלו, כמו ההפרשה בטומאה, כבר השיב האדר"ת בקונטרס "אחרית השנים" פרק א, כשהטיעון המרכזי הוא שהשו"ע פסק כדעת הרמב"ם שמצוות וידוי נוהגת בזמן הזה, וכן הרמ"א הסכים לכך, וכן הלבוש, הש"ך והגר"א, ולא פסקו כראב"ד וכחינוך. באשר לטיעון שלא ניתן לומר "לא בערתי ממנו בטמא" כי כולנו טמאי מת, השיב שלא זו שייך רק כשיש אפשרות לבער בטהרה וביער בטומאה "אבל בזמן הזה שאי אפשר כלל להפרישו בטהרה, ואי אפשר לקיים מצוות מעשר שני כהלכתו, אם לא באופן שיכשירנו ויקבל בטומאה ויפדנו ויאבד הפדיון וכמש"כ הטור יו"ד סוף סימן שלא, סוף סעיף קלה, ואם כן במה שמפרישו בטומאה מצוה הוא

50. חזון איש, דמאי סימן ב, ו. כך בשמו גם הרב זליג שפירא, בקונטרס קיצור הלכות תרומות ומעשרות וערלה, מופיע בדרך אמונה חלק ג עמ' 756, דברים שנדפסו "בחיי מרן [=החזו"א] ועל פיר". דברי החזון איש הללו כדעה מכרעת נזכרו אצל: הרב קלמן כהנא, שנת השבע, עמ' פט-צ; הרב חיים קנייבסקי, דרך אמונה, חלק ג, הלכות מעשר שני יא, ד; הרב שמחה אידלשטיין, משפטי ארץ, הלכות תרומות ומעשרות, עמ' 248-251; הרב משה טוביה דינקל, קונטרס ביעור מעשרות, עמ' לה הע' 98, ושם כתב שגם הרב מבריסק (הגר"ז סולוביצ'יק), סבר כחזון איש; הרב דב לנדאו, זמרת הארץ, עמ' קלג; הרב צבי כהן, הלכות שבכל יום - מצוות התלויות בארץ, עמ' קצ.

51. הרב משה שטרנבוך, מועדים זמנים, חלק ז סימן רלב בהגהה.

מקיים, מצוות חכמים וגם מצוות התורה במעשר שני כדין. אם כן מאי טעמא לא יתודה, הרי יכול לומר עשיתי ככל אשר ציוותני שהרי חכמים ציוו כן". העיקרון הנלמד מדברי האדר"ת הוא שהיודוי יכול להיאמר כשהתמלאו מכלול התנאים הקיימים בעת הביעור (אחרית השנים פרק ג, ו).

באשר לטיעון שלרוב הפוסקים אין מצוות וידוי, לא ניתן להתעלם מכך שהרמב"ם והשו"ע פסקו שהמצווה נוהגת בזמן הזה. אך גם אם נסבור כדעת יתר הפוסקים, עדיין ניתן לקיים זאת כ"זכר למקדש" ואין לחשוש לבל תוסיף, וכשם שאין חוששים לכך בכל מצווה אחרת אותה מקיימים כ"זכר למקדש" – נטילת ארבעה מינים בכל ימי חג הסוכות, כריכת מצה ומרור כזכר למנהגו של הלל, ועוד.

על דברי החזון איש ניתן לומר עוד שאכן כשאדם יודע בודאות שהוא לא קיים את המצוות בשלמות, אם בשוגג או במזיד או אף באונס, הוא איננו יכול להתוודות. אך קשה להבין שבגלל חשש שמא לא הפריש כראוי וכנדרש, לא ניתן להתוודות. כיצד יכול אדם לזכור את כל אופני ההפרשה שלו במשך שלוש שנים? אם כל אדם יחשוש שמא היה שוגג או אנוס, אזי בעצם לא נוכל אף פעם לקיים מצוות וידוי. חשש זה יכול ללוות כל אדם שמא לא נהג כראוי, גם בזמן המקדש. ואם כן למה התכוונה התורה? אדרבה, נראה שעניינו של היודוי הוא גם על כך שהוא מקווה ומתפלל על כך שהוא אכן הפריש כראוי בכל אותם פעמים שהפריש, ולעורר את עצמו לקיים את הלכות הפרשת תרומות ומעשרות כראוי.⁵²

מכל מקום גם לסוברים שמצוות וידוי איננה נוהגת בזמן הזה וכשיטת הראב"ד והחינוך, לכאורה היה מקום לתקן ולומר וידוי מעשר כ"זכר למקדש".⁵³ את הנהגות "זכר למקדש" אין הכרח לקיים בדיוק כצורתן המקורית, כי מטרתן רק לעורר לקיום המצווה, וממילא כל הסיבות המונעות את קיומה בפועל בזמן שהבית קיים לא מעכבות את קיומה כ"זכר למקדש". הרב חיים קנייבסקי הביא את התייחסותו של החזון איש שסבר שאין מתוודים בזמן הזה, אך כתב:

איך יכול להתוודות ולומר "ככל מצותך אשר ציוותני" (דברים כו, יג), ואם לא היה לו כלל מעשר שני אין מתודה כלל... וצריך לומר דכל זה כשמתוודה בבית המקדש כדין וידוי, אבל כשאומרה בבית הכנסת בתורת תפילה יכול לאומרה כיון שעכ"פ עשה כדין, ואפילו נתן המעשר

52. ראה ברלב"ג שם.

53. ממקומות אחרים נראה שהחזון איש לא תמך בהנהגות חדשות, גם לא של "זכר למקדש". הוא התנגד להנהגת "זכר להקהל" שייסד האדר"ת (אגרות חזון איש, אגרת ר"י) והתנגד להצעה לקבוע ימי אבילות ותענית לאחר השואה (שם אגרת צ"ז). גם הראי"ה קוק לא מימש את הצעת חותנו האדר"ת לקיים זכר להקהל. ראה מאמרי לעיל הערה 5.

שני לכהן ושרף את המעשר שני, כיון שזה המצווה שהתורה ציוותו, שייך לומר כן בדרך תפילה, ואין בזה קפידא.⁵⁴

לדעתו, ניתן אם כן לומר את פסוקי הוידוי כדרך תפילה. אין הוא כותב שיש לומר את הפסוקים זכר למקדש, אלא כתפילה. מכאן שאף הסוברים שאין להתוודות כיום מעיקר הדין, מסכימים שניתן לומר את פסוקי הוידוי כ"זכר למקדש" או כתפילה. הרב שריה דבליצקי סבר אף הוא שאין מצוות וידוי כיום, אלא שאם בכל זאת רוצה להתוודות, כדי שלא יהיה מיחזי כשיקרא, יקרא גם פסוקים נוספים מפרשיות סמוכות, ולא בפרהסיא, אלא אם כן הקורא נוקט כמו הרמב"ם וסיעתו שיש להתוודות בזמן הזה.⁵⁵

54. הרב חיים קנייבסקי, דרך אמונה, חלק ג, הלכות מעשר שני יא, ד בבאור הלכה. בקונטרס הביעור והוידוי עמ' 19 כתב, שהנהגים כאדר"ת טוב שיתנו שאם אינם ראויים להתוודות יהיו כקוראים בתורה.

55. הרב שריה דבליצקי, אגרתא חדא, בני ברק תשנ"ח, ס"ק יח.